

Od dokumentů k příběhům a k sobě samým

Kompetence pro demokratickou kulturu

Identita

Kompetence pro demokratickou kulturu – aktivity na úvod

Když se chceme zabývat rozvojem kompetencí pro demokratickou kulturu, potřebujeme si nejdříve uvědomit sami sebe: kdo jsem, co je pro mne v životě důležité, jaký mám vztah ke světu a k ostatním. Součástí identity je i to, jak mě vnímají druzí, jaké mám zaměstnání, s jakými lidmi se setkávám a jakým výzvám musím čelit. Jestli jsem přijímán takový, jaký jsem, nebo se musím hájit a vymezovat vůči předsudkům a očekáváním.

Vybrali jsme tři aktivity, které vedou k uvědomění si vlastní identity. Co nás definuje? Vybrali jsme si to sami? Jak nás vidí ostatní? Co z toho můžeme změnit? To jsou otázky, které si klademe v aktivitě „**Kdo jsem?**“. Aktivita, která v rámci metody Tváří v tvář historii spadá do oblasti „já a my“ rozvíjí kompetence, které jsou nutné k akceptaci a rozvoji sebe jako osoby, k přijetí a respektu rozmanitosti i k zvládnutí nejistoty a nejednoznačnosti. To, že vlastní identita podléhá změně v závislosti na věku člověka i na jeho vztahu ke společnosti ukazujeme na příkladu paní Hildy Lechnerové a jejím vztahu k židovství v průběhu života v aktivitě „**Kdo vlastně jsem?**“.

Na to, co je pro nás důležité a jakým způsobem se rozhodujeme, se podíváme v aktivitě **Meze svobody**. Přitom zjišťujeme, jestli je možné vždy dodržet všechna lidská práva, nebo jsou situace, kdy musíme dát některému z práv přednost. Je pro nás důležitější bezpečnost nebo soukromí? A také uvidíme jak formulace otázky ovlivňuje naše odpovědi. A navíc – může kamerový systém ve škole zajistit bezpečí? A když ne – co bezpečné prostředí ve škole vytváří?

Moje identita

Anotace: Aktivita vede k uvědomění si vlastní identity, vlastních momentálních priorit a svého místa ve společnosti. Současně pomáhá nacházet společná témata mezi jednotlivci i ve skupině.

Časová dotace: cca 25 - 30 minut, podle velikosti skupiny.

Způsob práce: Vyplňování pracovních listů, samostatná práce, práce ve dvojicích, práce ve skupině.

Kompetence pro demokratickou kulturu: Podporuje schopnost pozorně naslouchat druhým, respektovat různá přesvědčení, názory a motivace a projevovat o ně zájem. Umožňuje projevit zájmy, přednosti a důvěru ve své schopnosti a důvěru v druhé.

Tváří v tvář historii: Já a my.

Metodické pokyny a postup:

- Aktivita je vhodná také pro nové skupiny, kde se členové ještě neznají. Zde je možno ji využít jako seznamovací aktivitu.
- U skupin, které se znají, prohlubuje vzájemné poznání a pomáhá nalézat společná témata.
- Je vhodná jako úvodní aktivita k tématům jako předsudky a stereotypy, diskriminace, kulturní rozmanitost, lidská práva.
- Každý účastník samostatně vyplní pracovní list. Některé body záměrně umožňují více interpretací, aby ten, kdo dotazník vyplňuje, mohl zvolit verzi, která mu víc vyhovuje. Následně můžeme mluvit o různých interpretacích. Vyzvěte žáky, ať vyplňují dotazník po pravdě, a že sdílet s ostatními budou moci pouze to, co sami chtějí.
- Žáci se rozdělí do dvojic. Představí se navzájem prostřednictvím nejméně tří věcí z pracovního listu. Tyto body mohou rozvinout. Každý má na představení 90 sekund.
- Na základě toho, co si o sobě řekli, bez pomoci dotazníku nebo poznámek, představí každý svého partnera třídě. Má na to maximálně 60 sekund.
- V reflexi se ptejte, jestli byly některé otázky těžké nebo nepříjemné, jestli by vybrali stejné odpovědi, kdyby se měli představit v zájmovém kroužku, v cizině nebo budoucímu zaměstnavateli.

Já a my

Člověk
a společnost

Historická studie

Vyrovnění se
s minulostí

Rozhodnutí
angažovat se

Pracovní list

Jmenuji se _____

Říkají mi _____ Jsem žena (dívka) / muž (chlapec).

Narodil(a) jsem se v _____

Jsem žákem _____

Moje národnost je _____

Nejraději trávím čas _____

V jednom bytě / domě bydlíme _____ (počet lidí).

Můj oblíbený styl hudby je _____

Popsala bych se těmito třemi slovy:

Moji rodiče pocházejí z _____

Prázdniny nejraději trávím _____

Skupiny, do kterých patřím (formální, neformální, zájmové,...) _____

Mám rád(a) _____

Moje dobré vlastnosti jsou _____

Moje špatné vlastnosti jsou _____

Rodiče by o mně řekli _____

Učitelé by o mně řekli _____

Spolužáci by o mně řekli _____

Neznámý člověk, kterého jsem potkal(a) dnes cestou do školy, by o mně řekl

Pokračování na druhé straně.

Vyznačte v dotazníku na předchozí straně:

1. Toto nemůžu změnit (vyznač **červeně**).
2. Toto jsem si zvolil(a) (vyznač **zeleně**).
3. Pro tuto skupinu lidí (věc), bych byl(a) ochoten/ochotna se vzdát svého pohodlí, peněz, času (vyznač vykřičníkem).
4. Toto je pro mne právě teď velmi důležité (zakroužkuj).

Kým vlastně jsme?¹

Anotace: Na příběhu paní Hildy Lechnerové sledujeme, jak se u jednotlivce mění vztah k náboženství a pocit příslušnosti ke skupině a k národu/národnosti. Příběh ukazuje, jak člověka mění prostředí, postoje a politika společnosti, ve které žije.

Časová dotace: 45 minut, doporučujeme vyučujícím upravit citlivě délku pracovních textů podle schopností jejich žáků, stejně tak volit a měnit učební strategie a metody podle svých pedagogických zkušeností.

Způsob práce: čtení s porozuměním, vyplňování pracovních listů ve dvojicích na základě četby, reflexe formou pětiminutového pojednání.

Kompetence pro demokratickou kulturu: Pomáhá rozvíjet respekt k různým přesvědčením, pochopení nutnosti komunikace mezi různými skupinami a nutnost stejného uplatňování zákonů pro všechny. Vede k pochopení demokracie, významu svobody a nutnosti respektovat lidská práva. Rozvíjí schopnost spolupráce, schopnost orientovat se v textu, podložit své tvrzení zdroji, aktivnímu naslouchání a jasné formulaci.

Tváří v tvář historii: Já a my. Člověk a společnost.

Postup:

1) Uvedte lekci klíčovými otázkami: Co určuje, kým se cítíme být? Za koho se považujeme my a za koho nás považují ostatní? Vyzvěte žáky, aby stručně odpověděli. Otázky může učitel doplnit také úvodním textem, který může žákům přečíst nebo parafrázovat.

2) Vysvětlete žákům, že se budou zabývat konkrétním příběhem paní Hildy Lechnerové a budou zkoumat, kým se ona cítila být a za koho ji považovali ostatní. Rozdejte žákům do dvojic Příběh Hildy Lechnerové a pracovní list (viz Pracovní list) a vysvětlete jim zadání nebo se ubezpečte, že zadání uvedeném na pracovních materiálech rozumějí. Ve dvojicích si žáci přečtou text a doplňují pracovní list.

Já a my

Člověk
a společnost

Historická studie

Vyrovnaní se
s minulostí

Rozhodnutí
angažovat se

3) Po dokončení úkolu nechte vždy jednu dvojici přečíst k danému úseku příběhu, co doplnila do tabulky, a poté nechte prostor pro reakce ostatních studentů (včetně místa 1 – příklad). Je dobré zdůraznit, že může být víc odpovědí správných či někdy je odpověď těžko určit, ale je vždy třeba podložit své argumenty důkazy z textu.

4) Na závěr rozdejte každému žákovi papír, který využije pro krátkou reflexi. Na papír každý žák odpoví stručně na dvě otázky: Co jsem se dnes dozvěděl/a nejzajímavějšího? Na co bych se rád/a ještě zeptal v souvislosti s dnešní hodinou? Dejte žákům pět minut na odpověď a posléze papíry od studentů vyberte.

Já a my

Člověk
a společnost

Historická studie

Vyrovnění se
s minulostí

Rozhodnutí
angažovat se

Úvodní text

Kdyby vám někdo položil zdánlivě jednoduchou otázku: „Kým vlastně jsi?“, co byste odpověděli? Řekli byste: „Jsem kluk“, „Jsem Češka“, „Jsem křesťan“, nebo „Jsem Magda Nováková?“ Jak dlouhá by podle vás musela odpověď být, abyste v ní vyjádřili to, kým se opravdu cítíte být? Možná by vám přišlo, že ani nestačí popsat sebe deseti slovy, možná byste chtěli odpovědět tím, že budete vyprávět svůj životní příběh a vysvětlíte, co jste všechno zažili, co pro vás bylo důležité, a co a kdo vás ovlivnil.

V moderní společnosti nelze na otázku, kým vlastně jsme, odpovědět jednoduše. Lidé se stěhovali a stěhují za prací, prchají a prchali před násilím, cestují a cestovali daleko a rychle. Lidé jsou tak konfrontováni s různými společnostmi, s různými událostmi v prostoru a čase a nelze je zařadit do jedné škatulky. Jak to, kým se cítíme být, je ovlivněno tím, kde a kdy žijeme, jaká je zrovna politická situace, kdo jsou lidé, kteří vedle nás žijí? Podívejme se na příklad Židů žijících v předválečném Československu, pro které bylo „typické, že se integrovali do kultury okolního obyvatelstva“, které bylo buď německé, nebo české (podle toho, kde v Československu žili), a přitom byli také Židy.

Na příběhu paní Hildy Lechnerové si můžeme ukázat, jak se během jejího života proměňovalo to, kým se cítila být a za koho ji považovali ostatní. Kdy a proč se cítila být Židovkou, kdy Němkou, kdy Češkou?

Pracovní list Hilda Lechnerová

Přečtěte si příběh Hildy Lechnerové. Příběh je rozdělen do šesti částí podle toho, kde se Hilda Lechnerová zrovna nacházela. Během svého života žila Hilda v různých společnostech a lidé se na ni dívali různě, proto v každém místě existují na níže uvedené otázky různé odpovědi. U každé části příběhu se zamyslete nad uvedenými otázkami, a tam, kde je to možné, ilustrujte své odpovědi citacemi z textu příběhu. Odpovědi může být více. Důležité je, abyste dokázali najít pro svá tvrzení argumenty v textu. Můžete se inspirovat již vyplněným příkladem v prvním místě příběhu, Javorné.

Příběh paní Hildy Lechnerové

Příběh sleduje vyprávění paní Hildy Lechnerové napříč 20. stoletím. Během svého života žila paní Hilda na několika různých místech, mezi různými lidmi a v různých dobách. Text je rozdělen do šesti částí podle místa, kde se paní Hilda zrovna nacházela. Přečtěte si pozorně text a ve dvojicích pracujte podle pokynů z pracovního listu.

1. Javorná

Paní Hilda Lechnerová, rozená Blochová, se narodila v Javorné u Sušice v oblasti německého pohraničí. Blochovi byli jedinou židovskou rodinou v Javorné na Šumavě a navíc tam byli jedinými Čechy. Oba rodiče předtím žili v českém vnitrozemí a jen kvůli nedostatku zaměstnání se rozhodli, že si ve vesnici Javorná založí obchod. Hilda mluvila doma česky, ve škole německy a se sousedy bavorským dialektem. Její matka vyrostla v tradiční židovské rodině, kde dodržovali židovské zvyky. V Javorné od židovských zvyků upustili, protože tam nebyli žádní jiní Židé, se kterými by mohli židovské tradice sdílet. Hilda už neměla ani základní znalosti o judaismu. V Javorné se za Židovku nikdy nepovažovala, spíš jí přišlo, že je odlišná jako Češka.

2. Bílina

Později se Hilda kvůli studiu přestěhovala k tetě do Bíliny u Teplic. Zde se již několik let před Hitlerovým převzetím moci cítila být outsiderem, neboť řada jejích německých kamarádek se najednou, od přelomu 20. a 30. let, nechtěla s Židovkou bavit. Jednou jedna její bývalá kamarádka přešla raději na druhou stranu ulice, než aby se s ní potkala. V Bílině si tedy své židovství plně uvědomovala. Rodina tety sice neslavila šabat, ale na vysoké svátky do synagogy chodila. Ne snad z přesvědčení, ale protože to bylo zvykem. Paní Hilda se však vždy těšila na konec bohoslužeb, protože z nich nerozuměla ani slovu. V Bílině se také seznámila se svým budoucím manželem Walterem Lechnerem.

3. Teplice

Walter Lechner byl židovský uprchlík z Německa. V předvečer bojkotu židovských obchodů 1. dubna 1933 se odstěhoval do Československa. Tato země mu nebyla cizí. Narodil se sice v roce 1900 v Berlíně, ale jeho rodiče tam přišli z Moravy, a on měl československé občanství. V Teplicích pan Lechner převzal redakci časopisu místní židovské komunity. Když se ucházel o ruku paní Hildy Blochové, Hilda hodně váhala. Především proto, že přestože měl československý pas, byl to „Němec“ a ona „Češka“. Sounáležitost s českým národem pro ni byla díky rodičům velmi důležitá. A to přitom sama absolvovala pouze německé školy a německy mluvila více než česky. V roce 1936 se Hilda a Walter vzali a bydleli v Teplicích.

4. Praha

V polovině září 1938 museli uprchnout do Prahy poté, co se pan Lechner ve svém časopise přihlásil k obraně státu a sudetoněmečtí fašisté mu vyhrožovali. Pan Lechner zamýšlel emigrovat z Československa do země, která by byla více z dosahu nacistů. Paní Lechnerová však nechtěla opustit svoji vlast. I po Mnichovu tvrdila svému manželovi, že kdyby se nacisté opovážili napadnout Československo, celý svět by se proti tomu postavil jako jeden muž. Pan Lechner tak o vystěhování začal usilovat za zády manželky. Nakonec se přes kamaráda z Německa, který emigroval do Chile, dostali Lechnerovi právě do této latinskoamerické země.

5. Santiago de Chile (Chile)

V Chile, kam dorazili na počátku března 1939, se cítili součástí německé židovské komunity. „Německé“ v protikladu ke španělsky mluvícímu místnímu obyvatelstvu a „židovské“ v protikladu k poměrně početné komunitě německých emigrantů nežidovského původu, kteří za války inklinovali k podpoře nacismu. Manželé Lechnerovi se vyhýbali kontaktům s těmito Němci. Naopak návštěva (německé) synagogy se pro paní Lechnerovou stala každotýdenní samozřejmostí. Nestali se z nich věřící Židé, jejich židovství však bylo všudypřítomné. Těšili se na setkání se známými, s nimiž je pojil stejný osud utečenců před nacismem. Naopak češství paní Lechnerové ustoupilo v Chile do pozadí.

6. Freiburg (Německo)

V roce 1973 se v Chile ujal vlády Augusto Pinochet a pan Lechner se rozhodl k útěku potřeť. Tentokrát nazpět do Německa. Paní Lechnerová si tehdy přála dostat se do Prahy, ale pan Lechner neuměl ani slovo česky, a proto by to pro něj nebylo snadné. Tak se Lechnerovi ocitli ve Freiburgu. S židovskou obcí kontakt nenavázali a omezili se jen na pár nejbližších přátel. Když paní Lechnerová přišla do domova důchodců, nespřátelila se s nikým z jeho obyvatel, protože říkala, že všichni tihle lidé podporovali za války nacisty. Paní Lechnerová si nyní jen těžko vzpomíná na slova v češtině, kterou přes šedesát let nemluvila. Jejímu pokoji však dominuje obraz Prahy a Karlova mostu.

Pracovní list - Hilda Lechnerová

1. Javorná (příklad)

OTÁZKA: Kým se Hilda cítila v daném místě být?

Češkou

PŘÍKLAD Z TEXTU

„spíš jí přišlo, že je odlišná jako Češka“

OTÁZKA: Jaký byl vztah Hildy k židovství?

Nepřemýšlela o sobě jako o Židovce, neznala židovské tradice, nepraktikovala židovské náboženství.

PŘÍKLAD Z TEXTU

„Hilda už neměla ani ty nejzákladnější znalosti o judaismu.“, „V Javorné od židovských zvyků upustili, protože tam nebyli žádní jiní Židé, se kterými by mohli židovské tradice sdílet.“

2. Bílina

OTÁZKA: Kým se Hilda cítila v daném místě být?

PŘÍKLAD Z TEXTU

OTÁZKA: Jaký byl vztah Hildy k židovství?

PŘÍKLAD Z TEXTU

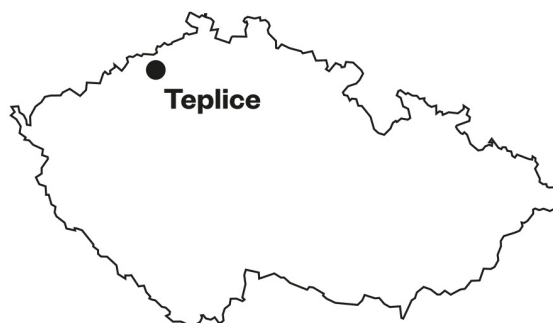
3. Teplice

OTÁZKA: Kým se Hilda cítila v daném místě být?

PŘÍKLAD Z TEXTU

OTÁZKA: Jaký byl vztah Hildy k židovství?

PŘÍKLAD Z TEXTU

Pracovní list - Hilda Lechnerová

4. Praha

OTÁZKA: Kým se Hilda cítila v daném místě být?

PŘÍKLAD Z TEXTU

OTÁZKA: Jaký byl vztah Hildy k židovství?

PŘÍKLAD Z TEXTU

5. Santiago de Chile

OTÁZKA: Kým se Hilda cítila v daném místě být?

PŘÍKLAD Z TEXTU

OTÁZKA: Jaký byl vztah Hildy k židovství?

PŘÍKLAD Z TEXTU

6. Freiburg

OTÁZKA: Kým se Hilda cítila v daném místě být?

PŘÍKLAD Z TEXTU

OTÁZKA: Jaký byl vztah Hildy k židovství?

PŘÍKLAD Z TEXTU

Meze svobody

Anotace: Jednou z důležitých součástí fungování demokratické společnosti je dodržování lidských práv. Ale co když nastane situace, že dodržení jednoho ze základních lidských práv omezuje právo jiné? Jsou některá práva důležitější než jiná? Jak rozhodovat, když zájem a právo jedné skupiny ohrožuje dodržení lidských práv skupiny jiné? Co když práva skupiny popírají práva jednotlivce? Na tyto otázky hledali odpovědi žáci v projektu Meze svobody – Free2Choose-create. V krátkém klipu věnovaném konkrétním problémům lidskoprávních dilemat se pokusili objektivně popsat problém, který je trápí, a zformulovat jednoduchou otázku, která by mohla pomoci najít řešení. Tuto otázku položili spolužákům, pedagogům, představitelům zastupitelstva a státní správy, ale i náhodným občanům na ulici, a jejich odpovědi zaznamenali. Jak byste na jejich otázky odpověděli vy?

Klip „Měly by být ve školách instalovány kamerové systémy?“ najdete na [youtube kanále projektu Free2chooseCreate](#).

Čas: 30 minut.

Způsob práce: Práce s videem, rozhodování, aktivní naslouchání a argumentace.

Kompetence pro demokratickou kulturu: Rozvíjí porozumění demokracii, lidským právům včetně práv dítěte, schopnost respektovat jiné názory a převzít odpovědnost za svá rozhodnutí, vysvětlit je, naslouchat ostatním, hledat a nacházet konsensus při řešení problému. Žák dovede popsat motivaci pro svou volbu a respektovat jinou volbu ostatních.

Tváří v tvář historii: Člověk a společnost.

Metodika a postup:

- Bezpečí ve škole je jednou ze základních potřeb žáků i učitelů. Jednak potřebujeme cítit možnost projevit své názory a osobnost bez rizika, že budeme potrestáni či zesměšněni, potřebujeme také cítit podporu učitelů či kolegů, podporu vedení školy. Ale to nestačí. Musíme se cítit i fyzicky bezpečně. Očekáváme, že nebude ohroženo naše zdraví a život. Po několika útocích na školách – v ČR i ve

Já a my

Člověk
a společnost

Historická studie

Vyrovnění se
s minulostí

Rozhodnutí
angažovat se

světě – si téma bezpečí vybrali i studenti Gymnázia Chomutov v roce 2016.

- Anotace klipu: „Kdo se vzdá svobody kvůli bezpečí, nezaslouží si ani svobodu, ani bezpečí.“ Tímto výrokem Benjamína Franklina je uvozen klip nastolující dilematickou otázku, zda mají být ve školách instalovány bezpečnostní kamery. Zabránil by kamery podobným neštěstím, jako bylo ubodání 16letého studenta duševně nemocnou ženou ve Žďáru nad Sázavou? Znamenají kamery větší bezpečí? Nebo je potřeba chránit si své soukromí a bezpečí jiným způsobem?
- Aktivita předpokládá, že žáci mají alespoň základní informace o lidských právech.

Popis aktivity:

V každé demokratické společnosti mají občané zajištěna určitá základní lidská práva a svobody, jako například svobodu projevu, právo na soukromí a svobodu náboženského vyznání. Nicméně vyvstává otázka: mají být tato práva absolutní a neomezená? Co se stane, pokud základní lidská práva kolidují se sebou navzájem nebo pokud je ohrožena demokracie?

V projektu Free2choose žáci natáčejí filmové klipy, kde přezkoumávají skutečné situace, ve kterých se základní lidská práva ocitají ve střetu s jinými právy nebo se zajištěním demokratického právního řádu. Na konkrétních příkladech pomocí dilematických otázek nabízí divákům možnost kriticky prozkoumat, kam až základní práva a svobody sahají, kde a jak určit „meze svobody“ a uvědomit si, že obojí je důležité – dodržování základních práv a svobody, stejně jako ochrana demokratického právního řádu.

- Zeptejte se žáků, která lidská práva si pamatují. Zapište je na tabuli. V případě potřeby doplňte.
- Zeptejte se, jestli musí být dodržovány za všech okolností? Existují případy, kdy může člověk nebo skupina lidí být na svých právech omezena? Kdy a z jakého důvodu?
- Pust'te žákům klip [Měly by být ve školách instalovány kamerové systémy?](#). V klipu je položena tato otázka, která umožňuje odpovědi Ano nebo Ne.
- Naznačte v třídě přímkou názorové škály, kde na jedné straně je jednoznačné ano, na druhém konci jednoznačně ne. Požádejte žáky, aby se rozestavili na ná-

Já a my

Člověk
a společnost

Historická studie

Vyrovnaní se
s minulostí

Rozhodnutí
angažovat se

zorové škále podle vlastního postoje k položené otázce - kdo naprosto souhlasí či nesouhlasí, bude stát na jednom z konců přímky, kdo není jednoznačně rozhodnut, bude blíže ke středu. Ve středu nesmí stát nikdo.

- Postupně vyzývejte žáky z obou názorových polí, aby zdůvodnili svoje rozhodnutí. Vyberte střídavě žáky z obou konců přímky a těch, co stojí víc ve středu. První by neměli reagovat na výroky ostatních, ale prezentovat pouze svoje důvody, proč si zvolili pozici, kde stojí.
- Následně umožněte diskusi, ale požádejte žáky, aby zopakovali výrok, na který reagují.
- Když se žáci vrátí na svá místa, zeptejte se, jaké informace by potřebovali, aby se mohli jednoznačně rozhodnout.
- Společně se žáky nově zformulujte otázku tak, aby jim umožnila jednoznačně se rozhodnout. (Například můžete otázku vztáhnout ke své škole a zahrnout podmínky, které musí být dodrženy.)
- Žáci hlasují znovu o přeformulované otázce. Nyní však mohou odpovědět pouze ano nebo ne.
- V reflexi se zeptejte, jestli někdo změnil názor, a v případě, že ano, jaký k tomu měl důvod. Bylo jim příjemnější, když mohli dát svému rozhodnutí různou váhu, nebo když byla odpověď jednoznačná? Jsou spokojeni s výsledkem hlasování? Můžete navázat otázkou, co jim dává pocit bezpečí v určitém prostředí, zejména ve škole, a co jejich pocit bezpečí narušuje.
- Shrňte podmínky, které vytvářejí nebo narušují pocit bezpečí – fyzické podmínky, jako bezpečné a pohodlné místo, nábytek, místo ve třídě; známé nebo neznámé prostředí a úkoly, vztahy s lidmi – spolužáky, učiteli, rodiči. Náš pocit bezpečí nejvíce ohrožují nejistota a bezmoc.

Já a my

Člověk
a společnost

Historická studie

Vyrovnění se
s minulostí

Rozhodnutí
angažovat se

Bezpečné prostředí ve škole

Bezpečné klima ve škole je **základem pro kvalitní učení**. Nutnost bezpečného prostředí patří mezi **základní potřeby každého z nás**: potřebujeme se cítit bezpečně, abychom se mohli pouštět do objevování nových témat a do společné činnosti.

Bezpečné prostředí nebo **bezpečné klima** ve skupině/třídě/kolektivu umožní všem jejím/jeho členům, aby se cítili bezpečně, aby mohli otevřeně diskutovat témata, která se ve skupině otevírají, aby se nebáli vyjádřit nesouhlas, neobávali se zesměšnění od druhých, nebáli se zneužití informací, které o sobě prozradí, aby se cílili platnými a přijímanými členy skupiny, kteří vidí smysl v tom, být aktivní, spolupracovat a kteří se nebojí přebírat zodpovědnost.

Bezpečné prostředí ve vztahové rovině spočívá v prožívané jistotě, že vím, co se ode mne očekává, co mohu očekávat od ostatních, a vím, jak se bránit, když se mi něco nelíbí. To úzce souvisí s otevřeným a nezraňujícím způsobem komunikace.

Bezpečného prostředí lze **dosáhnout srozumitelně formulovanými pravidly**, které se zčásti týkají organizačních prvků a zčásti vztahových prvků a chování.

Na vytváření a osvojení si pravidel je nutné **pracovat dlouhodobě a cíleně**.

Pro bezpečné prostředí ve třídě je **klíčová osobnost pedagoga a bezpečné klima ve sborovnách** (to se potom přenáší na chování dětí). Dobré vztahy ve sborovnách generují dobré vztahy ve třídách a bezpečné klima ve škole.

Poznámka: Je možné pracovat s dalšími klipy, které vznikly v ČR – přikládáme seznam a anotace. Upozorňujeme, že jednotlivé klipy vytvořili žáci středních a základních škol, a proto mají různou kvalitu. Je nutné, aby je učitel předem shlédl. Uvedená videa Free2Choose-create v ČR vznikla ve spolupráci Anne Frank House v Amsterdamu a Asi-milování, z.s. v rámci projektu Meze svobody v letech 2014 až 2016.

Já a my

Člověk
a společnost

Historická studie

Vyrovnaní se
s minulostí

Rozhodnutí
angažovat se

Seznam videí z České republiky

	Téma	Odkaz
	Anotace	
1	Měla by být KSČM zakázána?	http://youtu.be/lclQpa2bLLg
	Československo zažívalo v letech 1948–1989 vládu jedné strany – Komunistické strany Československa, kdy byl nastolen totalitní režim a za dobu trvání tohoto nedemokratického režimu byla v různé míře potlačována lidská práva a svobody obyvatel Československa. V důsledku toho bylo z politických důvodů odsouzeno více než 200 tisíc lidí, nelegálně popraveno více než 200 občanů státu, více než 300 bylo zabito při pokusu překročit hranice, téměř 200 tisíc emigrovalo. Roku 1993 byl vydán zákon č. 198 o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. Měla by být zakázána Komunistická strana Čech a Moravy, která se sice od minulosti formálně distancovala, v jejichž řadách však nadále působí řada těch, kteří si v minulosti zadali a kteří zpochybňují zločiny KSČM?	
2	Měla by být v České republice znovu zavedena povinná vojenská služba?	http://youtu.be/PvOJ_oZH_PQ
	V České republice byla povinná vojenská služba zrušena roku 2005, od té doby zde funguje malá profesionální armáda. V poslední době se objevilo vícero bezpečnostních rizik, kterým není česká armáda, tradičně podfinancovaná, připravena čelit a objevily se tak otázky, zda by neměla být povinná vojenská služba opět zavedena? Co by obnášelo znovuzavedení vojenské služby z ekonomického i lidskoprávního hlediska? Je na takovou situaci ČR připravena?	
3	Měla by být snížena hranice trestní odpovědnosti na 14 let?	http://youtu.be/7ba7aR9GKrQ
	Věková hranice trestní odpovědnosti je v ČR stanovena věkem patnácti let, dosažených v době spáchání činu. Do dne svých patnáctých narozenin je tedy člověk „nezletilý“ a není trestně odpovědný za případné spáchání skutku, zákonem definovaného jako trestný čin. Věková hranice trestní odpovědnosti je v ČR ohraničena věkem patnácti let velmi tradičně, v roce 2009 byla v novém Trestním zákoníku snížena na čtrnáct let, což ovšem nikdy nebylo uvedeno do praxe a ještě před nabytím účinnosti zákoníku byla věková hranice trestní odpovědnosti rozhodnutím Parlamentu ČR po dlouhých diskusích opět vrácena na věk patnácti let. Měla by být snížena hranice trestní odpovědnosti na 14 let?	
4	Mělo by být médiím zakázáno informovat o soukromí osob?	https://www.youtube.com/watch?v=IEO8G2_1LR0
	Soukromí si všichni snažíme chránit. Jak je to v případě veřejně známých osob, kteří jsou sledováni v televizi i tisku? U řady z nich jde o záměrnou spolupráci zejména s bulvárními médii, která jim zveřejňováním informací z jejich života dělají reklamu. Na druhou stranu zdaleka ne všichni veřejně známí – herci, zpěváci, umělci nebo politici – po zveřejňování informací ze soukromí baží, neboť tím často trpí jejich blízcí. Informace také velice často nejsou pravdivé. Může dokonce dojít k případům, kdy média napomohla tragickému osudu sledované osoby. Mělo by být médiím zakázáno zveřejňovat informace o soukromí?	
5	Měla by být eutanazie povolena?	http://youtu.be/hmZXWkpciHw
	Eutanazie jako „dobrá smrt“ je obvykle definována jako usmrcení na vlastní žádost a v České republice je zakázána. Jak je to však u nevyléčitelně nemocných, kteří jsou odkázáni na přístroje nebo trpí bolestmi, neměla by být v těchto případech eutanazie povolena? V některých státech povolena za určitých podmínek je. Její formy jsou různé, může jít o aktivní eutanazii, pasivní eutanazii nebo asistovanou sebevraždu. Dilema, zda eutanazii povolit či ne, skýtá mnoho otázek v etické i právní rovině.	

6	Měly by být ve školách instalovány kamerové systémy?	https://www.youtube.com/watch?v=f-l3vtXWiA8&feature=youtu.be
	„Kdo se vzdá svobody kvůli bezpečí, nezaslouží si ani svobodu, ani bezpečí.“ Tímto výrokem Benjamina Franklina je uvozen klip nastolující dilematickou otázku, zda mají být ve školách instalovány bezpečnostní kamery. Zabránil by kamery podobným neštěstím, jako bylo ubodání 16letého studenta duševně nemocnou ženou ve Žďáru nad Sázavou? Znamenají kamery větší bezpečí? Nebo je potřeba si chránit své soukromí, což je jedno ze základních lidských práv, a bezpečí řešit jiným způsobem, třeba vlastní všímatostí a menší mírou lhostejnosti?	
7	Měly by být v českých školách zavedeny uniformy?	https://www.youtube.com/watch?v=4QCmBmmtDcU
	Některé soukromé, ale i státní školy v České republice přikročily k zavedení školních uniforem. Kromě pocitu sounáležitosti s institucí je jako hlavní důvod uváděno zabránění ekonomické šikany. Plošné zavedení školních uniforem na všech školách ČR by bylo možné pouze na základě zákona, který by byl velmi pravděpodobně zpochybněn u Ústavního soudu ČR s ohledem na ústavní záruky lidské svobody (článek 4 Listiny), svobody myšlení (článek 15 Listiny) nebo svobody projevu (článek 17 Listiny). Pomohly by školní uniformy čelit ústrkům spolužáků ze sociálně znevýhodněného prostředí? Jaký je názor samotných žáků?	
8	Mělo by být zakázáno nošení hidžábu v českých státních školách?	https://www.youtube.com/watch?v=0no493KszL4
	Hidžáb je šátek, kterým si muslimky zahalují vlasy, krk a poprsí. Veřejnost je vnímán zejména jako náboženský, pro muslimské dívky a ženy je ovšem zpravidla důležitou součástí jejich identity. V Česku je v současnosti hidžáb považován za jeden ze symbolů islámu a je zde často vnímán negativně (jako symbol útlaku ženy v islámu, z důvodů ztížení identifikace atd.). Má být muslimským dívkám v českých státních školách zakázáno hidžáb nosit nebo má jít o svobodné rozhodnutí jednotlivce? Jde o přizpůsobení se české kultuře nebo o popření svobody vyznání, které je garantováno ústavou?	
9	Měli bychom ubytovávat uprchlíky v našem městě?	https://www.youtube.com/watch?v=IJOazoaVjOY
	Evropa čelila v roce 2015 početně obrovské vlně uprchlíků především z válkou zasažené Sýrie a z afrických zemí. Neobvyklá situace vyvolala svou intenzitou rozporuplné postoje mezi jednotlivými evropskými státy a politiky a nejistotu mezi evropským obyvatelstvem na řešení tzv. migrační krize. Různily se zejména postoje k tomu, zda přijímat uprchlíky v jednotlivých státech a co s sebou tato situace může přinést. Akcentována byla bezpečnost, obavy z teroristických útoků a ekonomické důvody. Na druhou stranu bylo zdůrazňováno, že existuje status uprchlíka a práva na azyl. Veřejnost se rozdělila na dva tábory, často nesmiřitelné. V klipu si žáci položili otázku, zda bychom měli ubytovávat uprchlíky konkrétně v našem městě.	
10	Mají být mobilní telefony ve školách zakázány i o přestávkách?	https://youtu.be/h70E_xxy668
	V některých českých školách bylo školním řádem zakázáno používat mobilní telefony i o přestávkách, někde byl znemožněn přístup na sociální síť. Důvodem pro tento postup byl nedostatek komunikace a pěstování sociálních vztahů mezi žáky, snížená soustředěnost ve vyučování nebo kyberšikana. Někteří žáci ovšem tento postup vnímají jako porušení svých práv na trávení volného času nebo dokonce omezování svobody. Nemohou mobily naopak zachytit důkaz šikany a přispět tak k jejímu potírání? A co využití mobilů pro zprostředkování zameškané látky chybějícím žákům? A nemohly by o pravidlech používání mobilů rozhodovat školní parlamenty?	

Příloha - Všeobecná deklarace lidských práv

Zjednodušené znění

1	Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv.
2	Každý má všechna práva a všechny svobody, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.
3	Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.
4	Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány.
5	Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.
6	Každý má právo, aby byla všude uznávána jeho právní osobnost/subjektivita.
7	Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakéhokoli rozlišování.
8	Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu.
9	Nikdo nesmí být svévolně zatčen, držen ve vazbě nebo vyhoštěn do vyhnanství.
10	Každý má právo na spravedlivý a veřejný soudní proces.
11	Každý má právo na to být považován za nevinného, dokud není soudem prokázána jeho vina.
12	Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst.
13	Každý má právo volně se pohybovat a svobodně si volit bydliště uvnitř státu. Každý má právo opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vrátit se do své země.
14	Každý má právo vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu.
15	Každý má právo na státní příslušnost. Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.
16	Každý má právo na svobodný vstup do manželství a na založení rodiny.
17	Právo vlastnit majetek, kterého nikdo nemůže být svévolně zbaven.

Příloha - Všeobecná deklarace lidských práv

18	Právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství.
19	Právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.
20	Každému je zaručena svoboda pokojného shromažďování a sdružování.
21	Právo účastnit se vlády své země a právo účastnit se svobodných voleb.
22	Každý člen společnosti má právo na sociální zabezpečení a nárok na to, aby mu byla zajištěna hospodářská, sociální a kulturní práva.
23	Právo na práci za uspokojivých životních podmínek a právo zakládat odbory.
24	Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou.
25	Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit zdraví a důstojný život jeho i jeho rodiny. Mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc.
26	Každý má právo na vzdělání. Vzdělání nechť je bezplatné, alespoň v počátečních a základních stupních. Vzdělání má směřovat k rozvoji osobnosti, k posílení porozumění ve společnosti a k účtě k lidským právům.
27	Každý má právo účastnit se kulturního života společnosti, užívat plodů umění a vědeckého pokroku. Každý má právo na ochranu morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z jeho vědecké, literární nebo umělecké tvorby (např. autorská práva).
28	Každý má právo na to, aby vládl takový sociální a mezinárodní řád, ve kterém by práva a svobody stanovené v této deklaraci byly plně uplatněny.
29	Každý má povinnosti vůči společnosti. Každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen zákonem stanoveným omezením za účelem zajistit uznání a zachovávání práv a svobod ostatních.
30	Nic v této deklaraci nemůže být vykládáno jako by dávalo komukoli jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených.

Poznámka:

¹ Zpracováno podle Naši nebo cizí. Židé v českém 20. století [online], [cit. 5. 6. 2019]. Dostupné z: <http://www.nasinebocizi.cz/metodicke-materialy/kym-vlastne-jsme/>.

Pro zpracování pracovního listu byla použita následující literatura: Kateřina ČAPKOVÁ: Češi, Němci, Židé? Národní identita Židů v Čechách: 1918–1938, Praha – Litomyšl 2005, s. 8 a Kateřina ČAPKOVÁ: „Češství, německví a židovství z pohledu Židovky z Javorné/Seewiesen“, Dějiny a současnost, 2007, č. 11, <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/11/co-utvari-identitu-jedince/> [cit. 5. 6. 2019], a Kateřina ČAPKOVÁ: „Češství, německví a židovství z pohledu Židovky z Javorné/Seewiesen“, Identita versus integrita. Spolužití Čechů, Němců a Židů (nejen) v oblasti Šumavy a Českého lesa, ed. Iveta Coufalová, Plzeň 2007, s. 87–93.

Od dokumentů k příběhům a sobě samým.
Kompetence pro demokratickou kulturu.
Sešit 2: Identita

Editor: Dana Gabařová

Odborný garant: Tereza Štěpková

Autoři textů: Dana Gabařová, Marie Smutná

Jazykové korektury: Marie Smutná, Eliška Waageová

Děkujeme za poskytnuté materiály a texty organizacím a autorům: Centrum občanského vzdělávání, Židovské muzeum v Praze, Anne Frank House – Amsterdam, Michal Dubec, Irena Poláková, Maja Nenadovič a Tvrtko Pater, Marie Pospíšilová

Grafika a DTP: Eliška Waageová, Dana Gabařová

Rok vydání: 2019

Místo vydání: Praha

Tato publikace je spolufinancována z Evropského sociálního fondu a rozpočtu hlavního města Prahy.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

© Institut Tereziánské iniciativy
ISBN: 978-80-906000-5-8